

33. *Blandy R.* South Australian Business Vision 2010, Industry Clusters Program: A Review. Adelaide, SA: Centre for Applied Economics, University of South Australia, 2002.

34. *Maggioni M. A.* High-tech firms' location and the development of innovative industrial clusters: A survey of the literature. *Economia Politica*, 21(1), 2004. P.127—166.

Стаття надійшла до редакції: 12.05.2008

УДК: 338.27: 336.7

В. І. Жданов канд. екон. наук, доцент,
кафедра макроекономіки та державного управління
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НОВИЙ ПІДХІД ДО РОЗУМІННЯ ПРИРОДИ ІНФЛЯЦІЇ В МОЛОДІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

Проаналізовано особливості інфляційних процесів у розвинутих країнах та молодих ринкових економіках. Встановлено наявність особливого виду інфляції в економіці України на сучасному етапі розвитку — структурної інфляції. Аргументовано недоцільність застосування механізму інфляційного таргетування на період переважання структурних причин інфляції в Україні.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Інфляційне таргетування, структурна інфляція, відносні ціни, цінова лібералізація.

Упродовж останніх років в Україні активно обговорюється можливість запровадження Національним банком України (НБУ) механізму таргетування інфляції, як інструментарію досягнення основної (стратегічної) мети монетарної політики — забезпечення стабільності національної валюти. Враховуючи концептуальну невизначеність із кількісним формулюванням необхідного її рівня, дискусії щодо доцільності таргетування інфляції ведуться за принципом: чим менше — тим краще. При цьому діапазон бажаного рівня інфляції в Україні, як основної мети монетарної політики, описується показниками 3—10 % річних. Очевидно, що за таких умов для визначення цільового показника інфляції необхідне більш детальне теоретичне обґрунтування та глибокий аналіз можливостей і перспектив його досягнення в Україні.

Проблеми, пов'язані з наявністю інфляційних процесів у ринковій економіці та їх впливом на економічний розвиток, розглядалися класиками економічної теорії: І. Фішером, Дж. М. Кейнсом, та М. Фрідменом, а також сучасними вітчизняними дослідниками економічних процесів у грошово-кредитній сфері, до яких слід віднести А. Гальчинського, А. Гриценка, С. Корабліна, М. Савлука та інших, які здійснювали спроби обґрунтування іноземного досвіду таргетування інфляції для застосування його в українській практиці.

Проте, в наукових дослідженнях, доступних для вивчення в Україні, відсутня аргументація способів стримування інфляції центральним банком країни та обґрунтування основних кількісних орієнтирів для її рівня. Це унеможлиблює формулювання відповіді на питання: який же рівень інфляції слід підтримувати в Україні заходами монетарної політики, для досягнення яких показників функціонування реального сектору економіки, інвестування та заощаджень, а також протягом якого періоду?

Пропоноване дослідження присвячене спробам дати відповіді на порушені питання з точки зору світового досвіду управління інфляційними процесами в молодих ринкових економіках та можливостей його адаптації для умов України.

Аргументи на користь загальної цінової стабільності спираються на два положення. Перше з них полягає в тому, що переваги від цінової стабільності, або, навпаки, — втрати від інфляції — є численними та значними порівняно з втратами, пов'язаними з досягненням та підтримкою цінової стабільності, які є швидкоплинними та невеликими. Друге положення полягає в тому, що цінова стабільність означає власне відсутність інфляції.

Структура внутрішніх цін сучасної економіки України продовжує залишатись неефективною і неспіввідносною зі світовою. Основними причинами цього є, по-перше, збереження високої частки товарів і послуг, ціни на які різною мірою контролюються центральними або місцевими органами влади. Саме їх небажання вжити непопулярні заходи з подальшої цінової лібералізації не дозволяє потенційним інвесторам та виробникам розвивати виробництво так званих «соціальних» товарів і послуг. По-друге, необхідність дотування окремих постачальників товарів та послуг за умов підвищення цін на інші товари та послуги, що відносяться на собівартість виробленої продукції (пальне, робоча сила і т.п.) вимагає постійного збільшення обсягів дотацій, що не завжди можливо внаслідок бюджетних обмежень. Це в певні моменти викликає перегляд обсягів дотацій з наданням дозволу на під-

вищення ціни реалізації продукції. Зокрема, в м. Києві декілька років активно обговорюється необхідність підвищення цін на проїзд у міському транспорті в 2—3 рази, що досі не було здійснено з політичних міркувань, хоча вартість проїзду в м. Києві є найнижчою в Україні. Такий стан унеможливило активний розвиток дотованих галузей.

Необхідно зазначити, що явище неефективної структури відносних цін, не притаманне ані розвиненим, ані молодим ринковим економікам, в яких своєчасно було здійснено широкомасштабну лібералізацію цін. Тому в таких країнах, які характеризуються оптимальною і наближеною до світової структурою відносних цін причинами інфляції виступають тільки відомі шоки доходів (інфляція попиту) та собівартості продукції (інфляція витрат).

Інший вид інфляції, що описує її в залежності від причин виникнення і мало описаний у сучасній літературі через зазначені причини, — це *структурна інфляція*. Вона являє собою теоретичне тлумачення природи інфляції, що розглядає її, як динамічний процес, викликаний диспропорціями між секторами, галузями, територіями та видами економічної діяльності, а також низькою еластичністю пропозиції та низькою мобільністю ресурсів. Такий вид інфляції притаманний країнам з перехідною структурою відносних цін, тобто такою, що має тенденцію до помітних змін унаслідок об'єктивних економічних перетворень.

Інакше кажучи, структурна інфляція характеризується «зміщенням» попиту, внаслідок чого ціни на товари, що мають вищий попит, зростають набагато швидше, ніж на інші товари за неможливості його миттєвого задоволення адекватним збільшенням пропозиції.

Структурна інфляція в економічній літературі часто описується терміном «незбалансована інфляція», причиною якої є саме неефективне початкова структура відносних цін у національній економіці. Це концептуально відрізняє її від так званої «збалансованої інфляції», причини якої традиційно адекватно описуються за допомогою відомих видів інфляції: попиту та витрат (пропозиції).

За структурної (незбалансованої) інфляції ціни різних товарів постійно змінюються в різноманітних пропорціях одна відносно одної, маючи при цьому очевидну тенденцію. Традиційно така інфляція для країн з розвинутою ринковою економікою характеризується наступними вадами:

- Неможливість спрогнозувати бізнесом тенденцію збереження, або зміни «лідера» цінового зростання та співвідношень між його темпами цінового приросту та темпами приросту цін в інших товарних групах.

- Неможливість раціонально вибрати сфери застосування ресурсів (головним чином — капіталу), що ускладнює розрахунки та порівняння прибутковості інвестицій, скорочуючи таким чином, їхні обсяги.

- Надання переваги бізнесом стихійним короткостроковим об'єктам інвестування за галузями, територіями та видами економічної діяльності.

Проте для країни, в якій не сформовано ефективну структуру відносних цін, наслідки таких вад як правило можуть бути ототожнені зі складовими загального системного ризику, за якого схильність до інвестування підприємств з довгими виробничими циклами є надто низькою. Окрім того, збереження не співвідносної зі світовою структурою відносних цін посилюватиме системні ризики, що гальмуватиме як внутрішні, так і прямі іноземні інвестиції.

Молода ринкова економіка, яка характеризується неефективною структурою відносних цін, «приречена» на рух в напрямку та досягнення її оптимізації рано чи пізно. Саме тому сучасний стан економіки України характеризується рухом в напрямку оптимальної структури відносних цін, адже вона є запорукою ефективного розподілу доходів і ресурсів в економіці. Штучне стримування інфляції, особливо за умов високої питомої ваги регульованих цін в економіці України, закладає високий інфляційний потенціал та відкладає досягнення оптимальної структури відносних цін. В той же час високий темп інфляції та його нестабільність закладають високі інфляційні очікування, що послаблює інвестиційні та споживчі наміри.

Основним результатом аналізу показників інфляції є те, що протягом аналізованого періоду жодній економічно розвиненій країні не вдавалось підтримувати стабільний, але високий рівень інфляції, що вимагає побудова оптимальної структури відносних цін у молодій ринковій економіці.

Однією з причин, що ускладнює стабілізацію інфляції за позитивного її рівня, є те, що завжди зберігатиметься тенденція до її «відпускання» в напрямку підвищення за наявності шоків. Проте, підвищення рівня інфляції спричинює необхідність запровадження більш обмежувальної політики для усунення подальшого підвищення її рівня, незалежно від стану економіки.

Якщо цього не зробити на початку прискорення інфляції, в економіці утворюватиметься певний цикл, управляти яким надзвичайно складно. В даному разі виникатиме дилема: або проведення антиінфляційної політики, що стримуватиме інфляцію незалежно від причин її виникнення, або відмови від основної мети монетарної політики і підтримку більш високого рівня інфляції. Останнє ж створить додаткові несприятливі передумови для посилення інфляційних очікувань та зменшення довіри до державної політики, направленої на досягнення та підтримку цінової стабільності, що в свою чергу збільшуватиме майбутні втрати від реалізації антиінфляційної політики.

Разом з тим, встановлення цільового показника інфляції на рівні 5—6 % річних не може бути достатньо обґрунтованим, оскільки, по-перше, такий рівень є достатньо високим для таргетування, що об'єктивно викликає суттєві коливання фактичного рівня інфляції; по-друге, зовсім не очевидно, що саме такий рівень інфляції є оптимальним для української економіки, особливо за умов неефективної структури відносних цін, яка загострюється продовженням широкомасштабного державного регулювання цін; по-третє, в Україні не встановлено чіткого кількісного взаємозв'язку між динамікою монетарних показників та рівнем інфляції, що унеможливує вибір адекватних важелів впливу на неї за допомогою монетарної політики.

Таргетування інфляції є одним з найбільш популярних засобів реалізації монетарної політики в багатьох країнах світу. Це повною мірою узгоджується із основним завданням, яке стоїть перед більшістю центральних банків країн — забезпеченням стабільності національних грошей та обґрунтовується необхідністю його виконання. Проте, рівень інфляції, які намагаються досягти і підтримувати центральні банки, в різних країнах є різним.

Основним аргументом на користь інфляції є необхідність реалізації сигналів ринку, які полягають у зміні цін на товари і послуги для розвитку виробництва та переорієнтації ресурсів у більш прибутковій сфері. Це оптимізує структуру відносних цін у національній економіці. Показовим в цьому плані є досвід Польщі, в якій, на відміну від інших країн з перехідною економікою (табл. 1), високі темпи інфляції супроводжувались позитивним приростом реального ВВП. Окрім безпосередньо такого досягнення в Польщі за рахунок побудови оптимальної структури відносних цін вдалось закласти передумови для подальшого зростання (табл. 2).

Таблиця 1

Показник і країна	1989	1990	1991	1992	1993
Зміна реального ВВП, %					
Болгарія	-0,5	-9,1	-11,7	-5,4	-3,5
Чехія	...	...	-14,2	-7,1	-0,3
Угорщина	0,7	-3,5	-11,9	-4,5	-1,6
Польща	0,2	-11,6	-7,6	1,5	4,0
Словаччина	...	...	-15,8	-6,0	-4,5
Приріст споживчих цін за рік, %					
Болгарія	10,0	72,5	338,9	79,4	63,9
Чехія	...	...	52,0	12,7	19,0
Угорщина	18,9	33,4	32,2	21,6	21,1
Польща	639,7	249,3	60,4	44,4	37,6
Словаччина	...	...	58,3	9,1	25,0
Зміна грошової маси (M ₃) за рік, %					
Болгарія	...	...	122,0	43,5	52,9
Чехія	...	...	...	22,6	17,7
Угорщина	13,8	29,2	29,4	26,9	16,1
Польща	236,0	121,9	47,4	57,5	36,0
Словаччина	...	...	...	4,7	15,3

Цікавим в цьому плані є досвід маловідомої для широкого загалу молодшої ринкової економіки В'єтнаму. В цій країні темп приросту споживчих цін у 1985 році на початку активних ринкових перетворень із широкомасштабною ціновою лібералізацією склав 223 %, що супроводжувалось зростанням реального ВВП на 3,6 %. Умовне закінчення процесу переходу до ринкової економіки в цій країні 1998 року характеризувалось темпом приросту споживчих цін 9,2 %, а реального ВВП 5,9 %.

Що стосується України, то найвищий приріст цін 2000 року також заклав передумови для приросту реального ВВП і відповідав його першому зростанню. Це може бути пояснено також

поліпшенням структури відносних цін за рахунок підвищення плати за проїзд у міському транспорті Києва з 0,3 до 0,5 грн.

Причиною відновлення високих темпів інфляції може бути невідповідність неявних економічних структур і механізмів ринковим методам господарювання. Це полягає в тому, що не тільки методи господарювання, а й економічні структури мають бути чутливими до зміни цін. До таких економічних структур, що є малочутливими до зміни цін, належать, перш за все, система ціноутворення, що включає і витрати на оплату праці.

Для встановлення оптимального кількісного значення рівня інфляції в країні для його таргетування необхідно мати чіткі відповіді на три взаємопов'язані питання: а) яким є фактичний рівень інфляції в країні з точки зору найбільш прийнятних для його регулювання показників? б) яким повинен бути рівень інфляції в країні для досягнення основних цілей економічної політики? в) яким чином і за допомогою яких інструментів його буде досягнуто?

Аналіз сучасного стану української економіки, її статистичної та методологічної бази, а також завдань і цілей економічної політики та дієвості ринкових інструментів впливу на економічні процеси не дає змоги отримати прийнятну відповідь на жодне зі сформульованих питань. Це унеможлиблює реалізацію таргетування інфляції в Україні в найближчі роки. Разом з тим, для ефективного пошуку таких відповідей необхідним є проведення подальшої цінової лібералізації, яка безумовно призведе до прискорення інфляції та забезпечить адекватну інформаційну та статистичну базу для їх економічного обґрунтування. Проте, зазначене прискорення буде конструктивним, оскільки воно відбуватиметься за рахунок подальшої оптимізації структури відносних цін в економіці України, зростання її ефективності та наближення до світової структури, включаючи частку витрат на оплату праці в ціні реалізації товарів і послуг, що також є однією з визначальних цілей сучасної економічної політики. Основними ж завданнями монетарної та фіскальної складових економічної політики до досягнення такої структури мають бути, з одного боку не перешкодження її формування адміністративним стримуванням, а з іншого — не проведення її штучного прискорення, яке також внаслідок стрибкоподібної зміни окремих цін, гальмуватиме побудову оптимальної структури відносних цін в Україні.

Таблиця 2

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Україна (приріст, %)												
ВВП	-10,0	-3,0	-1,9	-0,2	5,9	9,2	5,2	9,6	12,1	2,7	7,3	7,3
ІСЦ	39,7	10,1	20,0	19,2	25,8	6,1	-0,6	8,2	12,3	10,3	11,6	16,6
M ₃	35,1	33,9	25,2	40,5	46,1	41,9	41,8	46,5	32,4	54,3	34,5	51,7
Польща (приріст, %)												
ВВП	6,2	7,1	5,0	4,5	4,3	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	
ІСЦ	19,9	14,9	11,8	7,3	10,1	5,5	1,9	0,8	3,5	2,1	1,0	2,5

Література

1. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія монетарної політики України: проблеми вибору та застосування». — К.: ГЕУ НБУ, 2003. — 270 с.
2. *Sanjay Kalra, Torsten Slok*. Inflation and Growth in Transition: Are the Asian Economies Different? — IMF Working Paper №. 118. Washington: IMF Institute, August 1999. — 24 p.
3. *Garfinkel Michelle R*. What is an Acceptable Rate of Inflation? — A Review of the Issues No. 71. Federal Reserve Bank of St. Louis, July-August 1989. — P. 3—15.
4. *Yashiv Eran*. Optimal Inflation and the Government Revenue Mix. Economics Letters No. 31. Ottawa: Bank of Canada, December 1989. — P. 151—154.
5. www.imf.org
6. www.ecb.int
7. *Усов В. В.* Деньги. Денежное обращение. Инфляция: Учеб. пособие для вузов. — М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. — 544 с.

Стаття надійшла до редакції 25.03.08.

УДК 65.012.61.001.33

А. О. Овчаренко, аспірант,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА: СУЧАСНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ

Розроблено рекомендації щодо обрання та визначення оптимального типу для національних підприємств в умовах інтернаціоналізації бізнесу. Проаналізовано етапи формування корпоративної культури на підприємстві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: корпоративна культура, принципи корпоративної культури, стадії розвитку корпоративної культури, інтернаціональна корпоративна культура.

Сучасний етап розвитку відносин як на національному, так і на міжнародному рівні перетерплює значні зміни. Необхідно за-